

GUERZ
ANN ESKOP GWENN^(*)

*An Aotrou JOSEPH-MARI GRAVRAN, maro e
Kemper, ann deiz kenta a viz C'houevrer
1855, d'an hoad a eur bloaz ha tri-ugent.*

*Verbum crucis Dei virtus.
E komz ar groaz e ma nerz Doue.*

WAR DON : *Gwerz Santez Anna Wenet :*

Rouanez vraz Breiz-Izel, Gwerc'hez vad Remengol,
C'houi zo karet ho c'hano ha meulet gant ann holl;
Astennit ho tourn war-n-honn hag e kaninn breman,
Eur werz da eunn den santel, JOSEPH-MARI GRAVRAN.

L'Oraison funèbre de Mgr GRAVRAN a été prononcée à la Cathé-
drale par M. Léopold de Léséleuc de Kerouara, Chanoine et Vicaire
général de Quimper. Sa vie a été écrite et publiée par M. Maupied,
Chanoine honoraire de Reims, Docteur en théologie et en droit cano-
nique, Docteur ès-sciences, etc.

Sant Kaourintin ha Sant Pol, Sant Briek, Sant Tual,
Sant Patern, Sant Gwenole, Sant Herve, Sant Gwen-Eal,
Diskennit war ar c'houmoul da rei d'in sklerijen,
Da ziskleria da Vreiziz buez ann Escop Gwenn.

E Krozon e oa ganet Joseph-Mari GRAVRAN,
Pa deuz war an douar, Doue a ioa gant-han,
Rag arog dond er bed-ma, da Werc'hez Remed-holl,
Gant he vam e oa gwestlet en Iliz Remengol.

Ha dre ma kreske enn hoad e kreske e furnez ;
Dirag Doue hag ann dud, oa braz he santelez ;
Ann dud koz a lavare, pa vije o tremen :
« Nep a vevo a velo, he-ma a rai eunn den !..... »

C'hoaz e oa meurbed iaouank, pa vije, aliez,
O studia he-unan, 'harz mor Douarnenez :
Sevel a re dirag han ann amzer dremenet,
Kear Is, ar Roue Gralon, ar burzudou zo bet.

Lenn mad a re da dri bloaz ha skriva da bevar.
Hag al Latin, da seiz vloaz, a zispake dispar :
E Kastel-Pol, e Paris en deuz bed meuleudi
Digant ann dud a skiant a gave er studi.

Daoulinet war Mene-C'hom e klevaz mouez Doue :
« Va Mab, te vo abostol, henvel euz Gwenole,
» Enn d'ha vro gaer Breiz-Izel, e prezegi ar feiz,
» Vel ma reaz, gwechall enn-hi, sent ganet enn he c'hreiz. »

Ce livre, si édifiant et si intéressant, devrait se trouver entre les mains de tous ceux qui ont connu et par conséquent aimé et admiré le saint Evêque.

Quant à notre Chant, il s'adresse à nos compatriotes, les bons habitants des campagnes, que l'Evêque de Quimper aimait à évangéliser dans cette vieille et si belle langue bretonne, qu'il parlait avec autant de pureté que d'élégance. Ces hommes, dont la reconnaissance ne s'arrête pas à la pierre tumulaire, garderont la mémoire de leur Evêque, de même qu'ils ont gardé celle des vieux saints de leur pays et des hommes apostoliques qui les ont suivis, comme le père Maunoir et Michel Le Noblet, que les Bardes du XVIIme siècle ont chantés dans des Gwerz qui sont très-populaires en Bretagne.

J.-P.-M. LESCOUR.

Pebez burzud eo he-man, bugale ann Arvor,
Bezomp holl el levenez, d'hor bro eo eun enor;
Kanomp gant daelou a joa, kanomp a vouez huel,
D'an Eskop Gwenn, en vro man, meleudi eternal.

Vel e traon menez Oreb, Moisez a grene,
O klevet trous ar gurun, mouez an Aotrou Doue,
Joseph a gren, a lavar da Roue an Envou :
« Ia, Beleg me vezo, trugarez deoc'h, Aotrou. »

En he zao, war ar menez, e velaz en draonien
Abati Landevennek, kuzet gant ar spern gwen,
Eno dindan ar c'hoz vein, an drez hag an illo,
Ema brema ar Venac'h, kousket enn ho beiou.

Hag ann den iaouank a ia, var eun d'ann abati,
Daoulinet var eur c'hoz bez, setu-han o pedi,
O pedi Sant Gwenole, eno gwechal abad,
Da c'houlen digant Doue ma vo eur beleg mad.

Pa vel gant heol ar mintin, o sevel a uz Breiz,
Tour kaer Iliz Remengol, e sonj e bars enn deiz,
Ma oa gwestled d'ar Werc'hez eno gant he vam vad,
Hag e treuz da vont d'he zi, breac'h vor ar Faou timad.

Ha daoulinet en Iliz karguet a vurzudou,
Evel kement a ia di, e renk skuilla daelou,
Ha neuze e lavaraz a galon d'ar Werc'hez :
« C'hoant o c'heuz e venn beleg, bezit ma fatronez. »

« Santel eo karg eur beleg, mes pouner eo meurbet,
» Bezit ta ma fatronez, Itron ann *holl Remed*.
» Henschit ac'hanon bemdez, me a vezo ho mab...
» Roit din ar c'hras da veza bepret eur beleg mad. »

He beden a zo klevet, mond a eure d'ar skol,
Ha d'ann hoad a bemzec vloaz, ebarz e Kastel-Pol,
Achu gant-han he studi e iaz d'ar seminer,
Ha kerkent e oa kaset da gloarek da Gemper.

Eno prest e tiskouezas he skiant, he speret,
Ann Eskop a ioa neuze den guiek ha brudet,
A gas GRAVRAN da Baris, da skolach Stanislaz,
Hag e seminer Paris en deuz studiet c'hoaz.

Er bloaz mil eiz-kant-seitek, vel ma oa beleget,
Da ben seminer Kemper e oa doc'h-tu galvet;
Hag eno epad nao bloaz, e prezegue bemdez
Da furmi, enn eskopti, ar Veleien nevez.

Balamour d'he wiegez e oa neuze hanvet,
Da Vrestis evit person; eur garg diez m'urbet!...
Rag-tal e kavaz ann tu : an Eskop a lare :
« Mond a-ra ann traou gant-han gwelloc'h vit gan-hen-me. »

Rei a reaz eur Mision evel ma erruaz,
Ha koueza e reaz war-n-han goude trubuillou-braz,
Stoufa a reaz ho genou d'he holl enebourien,
Ha renta reaz anez-ho kristenien vad zoken!...

E kever ar bec'herien e oa karantesus,
Hag o fardoni a re, evel ma rea Jesus!...
Nag a bec'her deuz Doue. pell, pell dispartiet,
Enn hent mad gant madelez, en deus bet distroet...

Ann dorfetourien vrasa, e Brest, er galeou,
A zo bet sec het gant-han aliez ho daelou,
Disket en devez dezho meuli hano Doue,
Dont da vesa christenien, ha salvi ho ene.

Ann arc'hant a c'houneze a ioa holl d'ar beorien,
Gwizket kaer en'em gave gant eur goz soudanen,
Ann dra-ze a zo guirion : n'en doa gwennek ebet
Da vont a Vrest da Gemper, pa oa Eskop hanvet.

E mil eiz-kant daou-ugent, ann Eskop Poulpiket,
D'eur bloaz ha pevar-ugent, e Kemper zo marvet :
Ar pastor a zo maro, hag ann aotrou GRAVRAN,
A zo choaset da Eskop, mez en despet d'ezhan.

Mond a eure da Paris hag eno oe sakret
Gant Arc'hescop er gear se, ann aotrou Affr hanvet,
Ha war e giz da Gemper e tistro adarre,
Da ziskwel d'he Veleien e kare anezhe...

Bezomp oll el levenez, Abostol eo d'ar feiz,
Komsou Doue zo guirion, ni a oar ze e Breiz,
Brema po'r bihan Krosen a zo eun Eskop braz,
Spouronet war Mene-C'hom, gant Doue her c'hlevaz.

Heb paouez he labourou, lavaret en deuz se ;
Evit mad he Eskopti, e c'hoanta he vale ;
Ha bepred, e brezonnek, e kar dre oll sarmon
Ann dud koz a lavare, *vije bet mad da Berson.*

Pa deuaz ar Republik, oa galvet da Baris,
Da zifenn droajou ar Bobl ha droajou ann Ilis,
Potret Paris a lare : « Eskop Kemper zo goaz ;
« Biskoaz den evel he-ma ne oa bet ama c'hoaz. »

E Paris e tispakaz he holl dalanchou kaer,
Da ober lezennou mad, gant furnez ha douster,
E Franç, hag ar broiou all, e komzer anezhan,
Gant ann holl e oa meulet Joseph-Mari GRAVRAN.

Ar General Kavagnak, potr stard ha den a feiz,
A fallaz dez-han vi e Arc'heskop e Paris ;
Mes refusi raz a gren, vit dont da Vreiz-Izel,
Etouez he Vugale, da veva, da vervel.

Erru en Escopti, e kare adare,
War ar meaz hag e c'heriou, prezec lezen Doue :
Ker brao e oie hench a pinvidik, ar paour,
Evit he oll vugale en doa eur galon aour.

Biskoaz ne laraz eur gomz da ober droug na poan,
Karout a re he nessa evel-t-an he-unan ;
Evit ann holl karantez, madelez ha douster,
Setu pen da ben buez hon tad, hon Eskop ker.

Touriou kated al Kemper, aboe pevar c'hant vloaz
A oa mezuz da velet, ne oant ket achu c'hoaz,
En devez e lavaraz, ker brao, enn eur c'hoarzin :
« Savomp holl, ma bugale, touriou sant Kaourintin. »

Kerneviz ha Leoniz ha Tregeriz ive
A ro d'ann Eskop santel pep a vennek neuze,
Ha touriou skeduz Kemp-er, en ear, a zao huel,
Evit rentat testi euz a feiz Breiz-Izel.

Buez ann den er bed-ma zo poaniuz ha c'houero,
Dre eun draonien a zaelou e renkomp mont d'hor bro ;
Peb hini a zoug he goaz, war lein Mene Kalvar
A dreuz trubuillou ar bed, ann anken, ar glac'har...

Ne oant ket c'hoaz peurachu touriou ar gatedral,
E oe lakez gant Doue, enn eur boan vraz dispar ;
Da beurvelc'hi he ene, kent evit mont ganthan,
E tigasaz eur c'hlenvet hir, ha poaniuz d'ezhan.

Vel ma n'em santaz skoet, e rankaz mont timad
Da bedi c'hoaz da Grozon, war bez he vamm, he dad ;
Ha goude e Remengol, daoulinet e pede,
O c'houlenn eur maro mad, Baradoz d'he ene.

En he gerc'hen, ar c'hrign-beo, pe ar *c'hanser* hanvet,
A ra d'ezhan, pad tri miz, gouzanv poaniou kalet,
Gouzanv a eure, ep klem, ar boan hag ann anken !...
Evel merzerien ar feiz en amzer ansien.

Evel Jesus war he groaz, e westleaz, kent mervel,
He vugale d'ar Werc'hez, patronez Breiz-Izel,
Ha gant feiz hag esperanz, seder evel eun el,
He ene gwen d'ann envou a nijaz en eur sell.

Pa oe klevet ar c'helou er pevar c'horn a Vreiz,
Kalon ann dud a fraille, gant glac'har en ho c'hreiz,
Ann holl a wele dourek, o krial gant anken :
Allas !... maro eo hon tad, maro ann Escop Gwen !!!

Beleien ha tud ar bed, ha c'hui, peorien Jesus,
Intanvezet, minoret, c'hui, oll dud malurus,
Kollet o c'heuz ho mignon, ho pastor hag ho tad,
Evidomp-oll, Bretonned, ó pebez kalonnad !...

Vel eur sant en deuz bevet Joseph-Mari GRAVRAN,
Evel eur sant eo maro, Doue a ioa ganthan ;
Ann holl a lar eo eur sant : *vox Populi, vox Dei...*
Gloar da Zoue, mouez ar bobl eo ive he hini !...

En deiz ma oe diskennet enn he vele douar
Ar bobl a Gemper, beuzet en eur mor a c'hlac'har,
A zougaz he gorf santel, e kear dre ar ruiou,
Hag ann dud keaz a wele hag a skuile daelou...

He gorf a zo e Kemper, he skevend e Krozon,
E Brest, en Ilis Sant-Louis, e medi he galon :
Ar bobl euz a Vreiz-Izel, en Ilis veur Kemper,
Dre garantez deuz savet, evithan, eur bez kaer.

Demp eta va c'henvroiz, da Iliz veur Kemper,
Da bedi gant karantez war bez hon Eskop ker,
Eno bemde e veler daoulinet war he ve,
Tud an Arvor o c'houlen grasou digant Doue.

Vel Joseph-Mari GRAVRAN, bezomp guir gristenien.
Bugale vad da Zoue, bezomp mad d'ar beorien ;
Karantezuz vit ann holl ; er beo hag er maro,
Kalonnek ha stard er feiz, vel ma oa hon tadou.

War douriou sant Kaourintin, euz ann env diskennet,
Pastor mad, roid ho pennoz d'ar vro oc'h euz karek,
Roit ho penediksion d'ar belerinet holl
A ia bep bloaz da bedi da Iliz Remengol.

Roid ho penediksion d'an dud paour, ankeniet,
D'an dud a vor, a vrezel, ha d'ann oll Vretonnet ;
Roid ho penediksion ive d'hor berejou
E pe lec'h e kousk, e peoc'h, hon tadou, hor mamou.

Goulennit digant Doue ma kendalc'himp ar feiz,
Feiz koz Gralon, Gwenole, feiz ar Sent koz a Vreiz :
Ha deiz ar varn diveza, e vo c'hoaz Bretonnet,
En Iliz sakr Remengol, o pedi daoulinet!!...

Ha brema, ma c'henvroiz, kanomp holl meuleudi,
Kanomp holl gant levez, gloar da Joseph-Mari ;
Eur Zant neve zo savet, en hor bro Breiz-Izel,
JOSEPH-MARI eo hanvet, gloar dean, gloar eternal!....

I.-P.-M. AR SCOUR.

ANN AOUTROU PER KERLOC'H

PERSON HANVEC

MARO AR 17 A VIS GUENVER 1860

Mementote prepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei : quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. Hebr. XIII. 7.

Ho pet sonj euz ho pastoret, pere o deuz prezeget deoc'h komzou Doue; hag o velet peaoz int maro, bezit, evel ho, tud a feiz.

Sant Pol, Hebr : chab : XIII, v. 7.

VAR DON : *Eun Doue ebken a adori.*

Kerloc'h kousk e peoc'h, va mignon,
Belek mad out bed e guirion,
Doue, d'ha nesa c'heuz karet,
Ar beorien noaz a c'heuz guisket.

Karet a c'heuz ive, dreist oll,
Ar Werc'hez, Itron Remengoll;
Gra brema e peoc'h da ziskuiz
E douar santel he Iliz.

Ken a zeuio en d'ha skouarn
Da zôn trompil skiltruz ar varn,
Kalz krenvoc'h evit trouz ar c'huëor,
Kalz krenvoc'h evit trous ar mor.

Sant Kaourintin, sant Guenole,
An Escop gwen GRAVRAN ive,
O deuz, en env, diguemeret
D'ha ene glân gant joau det.

Lavar de'ho ha da sent Breiz,
E kendalc'homp bepret ar feiz,
Lavar d'ar Roue koz Gralon,
E zomp bepret tud a galon.

Kerloc'h e palez an Dreindet,
Ped Doue 'vit da vignonet,
Hag ez aint ive da repoz
Gan-ez e joa ar Baradoz.

I.-P.-M. AR SCOUR.